

[ਐਮ.ਐਮ. ਪੁੰਡੀ ਅਤੇ ਕੇ. ਜਯਾਚੰਦਰਾ ਰੈੱਡੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ.

ਮਾਰਚ 21, 1995

ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872—ਧਾਰਾਵਾਂ 114 (ਬੀ) ਅਤੇ 133—ਸਾਬੀ ਅਪਰਾਧੀ—ਬਿਨਾਂ ਪੁਖਤਾ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ—ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸਾਵਧਾਨੀ ਭਰਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ—ਫੈਸਲਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ—ਇਸ ਲਈ, ਇਸਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਸਾਬੀ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਪੁਖਤਾ ਗਵਾਹੀ—ਲੋੜ—ਸਹਾਇਕ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ—ਇਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ—ਪੁਖਤਾ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪੁਖਤਾ ਗਵਾਹੀ—ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ—ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ—ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ, ਲੋੜ ਅਤੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪੁਖਤਾ ਗਵਾਹੀ—ਸਾਰੇ ਮੁੱਖ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤੀ ਦੀ ਪੁਖਤਾ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਲੋੜ—ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਜੋਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਸਾਬੀ ਅਪਰਾਧੀ—ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ—ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਦਰਜੇ—ਪਹਿਲਾ: ਜਾਲ ਲਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨੂੰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ ਕਹਿਣਾ—ਦੂਜਾ: ਜੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰੇ—ਪਾਰਟੀਸੇਪਸ ਕ੍ਰਿਮਿਨਿਸ—ਪਾਰਟੀਸੇਪਸ ਕ੍ਰਿਮਿਨਿਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਾਬੀ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ।

ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860—ਧਾਰਾ 161 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 120B—ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 1947—ਧਾਰਾ 5 (2) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 5(1)(ਡੀ)—ਅਧੀਨ ਅਭਿਯੋਗ—ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ—ਕੋਈ ਪੁਖਤਾ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ—ਜਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਦੋ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ—ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦੇਸ਼ ਸਿੱਧੀ—ਫੈਸਲਾ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਖਤਾ—ਇਸ ਲਈ, ਦੇਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਪੁਸ਼ਟੀ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ: "ਸਾਬੀ ਅਪਰਾਧੀ", "ਪੁਖਤਾ ਗਵਾਹੀ" ਦਾ ਅਰਥ:

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ/ਏ-1 ਅਤੇ 2 'ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(2) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 5 (1)(ਡੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 161 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 120B ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਦੇਸ਼ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ਏ1,

ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਅਤੇ ਏ2 ਪਿੰਡ ਸਹਾਇਕ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ2 ਤੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਦਾ ਪੱਟਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ 500 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਮੰਗੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਐਸ.ਪੀ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੀਡਬਲਯੂ3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ4 ਦੀ ਰਾਜ਼ਗੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ। ਜਾਲ ਬਿਛਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਾਲ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਮਧਿਆਸਤਾ ਪੀਡਬਲਯੂਜ 3 ਅਤੇ 4 ਨਾਲ ਪੀਡਬਲਯੂਜ 1 ਅਤੇ 2 ਨੂੰ ਏ-1 ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਤੱਕ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਪੀਡਬਲਯੂਜ 1 ਅਤੇ 2 ਦਫ਼ਤਰ ਅੰਦਰ ਗਏ ਅਤੇ ਏ-1 ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਰਕਮ ਏ-2 ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਜੋ ਨੇੜੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਰਕਮ ਏ-2 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੈਟ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਤੋਂ ਸਿਗਨਲ ਮਿਲਣ ਉੱਤੇ ਜਾਲ ਪਾਰਟੀ ਪੀਡਬਲਯੂਜ 3 ਅਤੇ 4 ਨਾਲ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚੀ ਅਤੇ ਪੁੱਛਣ ਉੱਤੇ, ਏ-2 ਨੇ 500 ਰੁਪਏ ਕੱਢੇ, ਜਿਸਦਾ ਨੰਬਰ ਛਾਪੇ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਸੀ।

ਏ-2 ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ, ਉਸਦੀ ਪੈਂਟ ਦੀ ਜੇਬ ਅਤੇ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਫੀਨੇਲਫਥੇਲੀਨ ਟੈਸਟ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਾਬਤ ਹੋਈ।

ਏ-1 ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਕਾਰਿਆ ਅਤੇ ਏ-2 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਖਾਤੇ ਤੋਂ ਲੈਨ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਉਸ ਤੋਂ ਏ/1 ਨੇ 500 ਰੁਪਏ ਦਾ ਲੈਨ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਰਕਮ ਲੈਨ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਹੋਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਬੇਨਾਫਾਈਡ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਏ-1 ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.1 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.3 ਅਤੇ 4, ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ, ਦੋਨੋਂ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ।

ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਦਿਆਂ, ਏ-1 ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.1, ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਸਾਥੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਚੂੰਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 2 ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ ਮੰਗ ਦੀ ਕੋਈ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ ਰਕਮ ਉਸ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਏ-2 ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਉਸਨੇ ਪੈਸਾ ਬੇਨਾਫਾਈਡ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਲੈਨ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਬੇਗੁਨਾਹ ਹੈ।

ਏ-1 ਦੀਆਂ ਦੋ ਅਪੀਲਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਏ-2 ਦੀ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਕੋਰਟ।

ਫੈਸਲਾ : 1. ਪੀਡਬਲਯੂ.3 ਅਤੇ 4 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਅਤੇ 2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਦੋਨੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 2 ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ ਮੰਗ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਏ-2 ਵੱਲੋਂ ਏ-1 ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। [920-H, 921-A, 909-B, 907-C] ਪੰਨਾਲਾਲ ਦਾਮੋਦਰ ਰਾਠੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, [1979] 4 ਐਸਸੀਸੀ 526, ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

2. ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 133 ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਦੇਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਦੀ ਅਣ-ਸਹਿਯੋਗੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 114 ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਵਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਮਾਨ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਥੀ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਧਾਰਣਾ ਸਾਥੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਸਰਾਹਣਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਸਾਵਧਾਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਥੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਬੂਤ ਲਈ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਨਿਯਮ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਦੀ ਅਣ-ਸਹਿਯੋਗੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਪਰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਾਥੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਚਾਰ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਇਸ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਥੀ ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਉਸ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੈਧਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ ਸਹਾਇਕ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕੇ:

ਡੀ.ਪੀ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਹੈਸਟਰ, [1972] 3 ਸਾਰੇ ਈ.ਆਰ. 1056; ਡੀ.ਪੀ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਕਿਬੋਰਨ, [1973] 1 ਸਾਰੇ ਈ.ਆਰ. 440; ਦ ਕਿੰਗ ਬਨਾਮ ਬਾਸਕਰਵਿਲ, [1916] 2 ਕੇ.ਬੀ. 658 ਅਤੇ ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਸਟੇਟ, [1952] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 377, ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

3.1 ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਰਜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਣਇੱਛੁਕ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਲ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀਸਿਪਸ ਕ੍ਰਿਮਿਨਿਸ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਹੈ।

3.2 ਜਾਲ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਵਿਭਾਜਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਸਵੈਚੱਛਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਦਬਾਅ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਗਵਾਹ ਸਾਥੀ ਹਨ ਜੋ ਅਸਲ ਅਪਰਾਧ ਚਾਰਜ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਸਿਪੇਟਸ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲਜ਼ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਉਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਪਾਰਟੀਸਨ ਜਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਹਨ ਜੋ ਜਾਲ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹੋਰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਪਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗੀ ਆਮ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ।

ਰਾਓ ਸ਼ਿਵ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਨੰਜ ਬਨਾਮ ਵਿੰਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ, [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1098; ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਸਵਾਨ ਸਿੰਘ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1958) ਐਸ.ਸੀ. 500; ਮੇਜਰ ਈ.ਜੀ. ਬਾਰਵੇ ਬਨਾਮ ਬੱਬੇ ਦੀ ਰਾਜ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1961) ਐਸ.ਸੀ. 1762; ਭਾਨੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਹਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਾਵੇ ਅਤੇ ਅਨੰਜ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਰਾਜ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1968) ਐਸ.ਸੀ. 1323; ਦਲਪਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਨੰਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਰਾਜ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1969) ਐਸ.ਸੀ. 17; ਮਹਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ), ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1976) ਐਸ.ਸੀ. 449 ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰੀਲਾਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ), ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1980) ਐਸ.ਸੀ. 873, ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

3.3 ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸਬੂਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਹਰ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਰ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮੁੱਖ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਉੱਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਕਿਸਮ ਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਹਰ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੀ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। [920-ਐਫ, 919-ਐਚ, 920-ਏ] ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਤਮਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ : ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 553 ਦਾ 1991 ਆਦਿ ਆਦਿ।

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ : ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 553 ਆਫ 1991 ਆਦਿ ਆਦਿ।

ਕੇਰਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ 23.11.90 ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਯੂ.ਆਰ. ਲਲਿਤ, ਜੀ. ਰਾਮਾਸਵਾਮੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਐਮ.ਕੇ. ਮਾਈਕਲ, ਈ.ਐਮ.ਐਸ. ਅਨਮ ਅਤੇ ਐਮ.ਟੀ. ਜਾਰਜ ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ

ਕੇ. ਜਯਚੰਦਰ ਰੈੱਡੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ। ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਕੇਰਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 196/90 ਅਤੇ 245/90 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉੱਠੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓ

ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਸੀ.ਕੇ. ਕਰੁਣਾਕਰਨ ਅਤੇ ਐਮ.ਓ. ਸਮਸੁਦੀਨ ਕੁਮਵਾਰ। ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੀ.ਸੀ. ਨੰਬਰ 789 ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਤ੍ਰਿਸੂਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਖਾਸ ਜੱਜ ਦੀ ਫਾਈਲ ਉੱਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(2) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 5(1)(ਡੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 161 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ 120-ਬੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਦੇਸ਼ੀ ਪਾਏ ਗਏ। ਐ-1 ਸੀ.ਕੇ. ਕਰੁਣਾਕਰਨ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਅਤੇ 1,000 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾ ਦੇਣ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਾਦੀ ਕੈਦ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 161 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ 120-ਬੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਐ-2 ਐਮ.ਓ. ਸਮਸੁਦੀਨ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਅਤੇ 500 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾ ਦੇਣ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਾਦੀ ਕੈਦ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 161 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ 120-ਬੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਕੈਦ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਚੱਲਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਚੂੰਕਿ ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੋ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ, ਐ-1 ਨੇ ਦੋ ਅਪੀਲਾਂ ਅਰਥਾਤ ਕਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 451-52/91 ਅਤੇ ਐ-2 ਨੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਅਰਥਾਤ ਕਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 553/91 ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਚੂੰਕਿ ਇਹਨਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੇ ਸਵਾਲ ਉੱਠੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕੱਠੇ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ ਉੱਤੇ ਐ-1 ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਐ-2 ਪਿੰਡ ਸਹਾਇਕ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1, ਰਾਜਨ ਦੇ ਮਰਹੂਮ ਪਿਤਾ ਕੁੰਜਨ ਨੇ ਕਲੂਰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ 55 ਸੈਂਟ ਸਰਕਾਰ ਪੇਰੰਬੋਕੂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪੱਟਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਕੁੰਜਨ ਨੇ 25.1.1974 ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ। ਬਾਕੀ ਰਕਮ ਦੇ 42 ਰੁਪਏ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ 1975 ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਔਪਚਾਰਿਕਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਪੂਰਕ ਪਾਲਣਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੱਟਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜਸਵ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਪੱਟਾ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੁੰਜਨ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਾਮਲਾ 1987 ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ। 8.6.1987 ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਨੇ ਪੱਟਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 2, ਆਪਣੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ, ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਨੇ ਐ-2 ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੱਟਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਖਰਚੇ ਆਉਣਗੇ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਨੇ ਇਹੀ ਗੱਲ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 2 ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ ਜਦੋਂ 500 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.11, ਡਿਪਟੀ ਐਸ.ਪੀ. ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.3, ਆਡੀ ਆਡੀਟਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 4, ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਇਲਰਾਂ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ। ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਮਹਜ਼ਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕਰੰਸੀ ਨੇਟ ਫਿਨੈਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ- ਫੈਟਲਿਨ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਦਾਗ਼ੀ ਪੈਸਾ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਮੰਗ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. 7 ਅਤੇ 8, ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲ P.Ws ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ 1 ਅਤੇ 2 ਏ.-1 ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 11 ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸਨ ਚਾਲ 'ਤੇ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਏ.-1 ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਉਸ ਨੇ ਕਿ: ਮੰਗੀ ਰਕਮ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਏ-1 ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡੀ ਏ-2 ਦੀ ਰਕਮ ਜੋ ਨੇੜੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਨੇ ਏ-2 ਨੂੰ ਰਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸਨੇ ਉਹੀ ਆਪਣੀ ਪੈਂਟ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 2 ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਵਿਚੋਲੇ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ. 3 ਅਤੇ 4 ਏ.-1 ਦੇ ਦਫਤਰ ਗਏ ਸਨ। P.W.11 ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਏ.-2 ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ ਏ-1. ਏ-2 ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰੁਪਏ ਕੱਢਵਾ ਲਏ। ਉਸ ਦੀ ਪੈਂਟ ਦੀ ਜੇਬ 'ਚੋਂ 500 ਅਤੇ ਈ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਕੋਨੇ ਹਿੱਸੇ ਨੋਟ ਅਤੇ ਏ-2 ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਨੀ ਪੈਂਟ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਗਲਾਂ ਨੂੰ ਚੂਨੇ ਵਿੱਚ ਡੁਬੋਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਫੇਰੀਓਲਫਟੇਲਿਨ ਟੈਸਟ ਪਾਜ਼ੇਟਿਵ ਸਾਬਤ ਹੋਏ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੰਚਨਾਮਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 11 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 12 ਕੈਫ ਸਫਲ ਹੋਏ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 11 ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼- ਚਾਦਰ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 313 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਏ-1 ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ 9.6.87 ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.ਜ 1 ਅਤੇ 2 ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਪੱਟਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ

ਉਸ ਨੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ 500 ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਏ-2 ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਏ-2 ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਟੈਪ ਪਾਰਟੀ ਉਸ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਏ-2 ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ।

ਏ-2 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਏ-1 ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ 9.6.1987 ਨੂੰ ਏ-1 ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਏ-2 ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 10.6.87 ਨੂੰ ਏ-1 ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਤੋਂ 500 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਏ-1 ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਜੋੜਿਆ ਕਿ ਰਕਮ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾਂ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ ਰਕਮ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ 9.5.87 ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਖਾਤੇ ਤੋਂ 1980 ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਏ-1 ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਰਕਮ ਵਿੱਚੋਂ 500 ਰੁਪਏ ਏ-1 ਨੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲਏ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤੁਰੰਤ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਰਕਮ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਰਕਮ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਬਚੀ 1480 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਉਸ ਨੂੰ 9.6.87 ਨੂੰ ਹੀ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 10.6.87 ਨੂੰ ਲਗਭਗ 4 ਵਜੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਏ-1 ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਜਲਦੀ ਦਫ਼ਤਰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈਣ ਲਈ ਗਿਆ ਸੀ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮੇਤ ਏ-1 ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਨੇ ਏ-1 ਨੂੰ ਕੁਝ ਰਕਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਏ-1 ਨੇ ਏ-2 ਨੂੰ ਉਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਲਏ ਗਏ 500 ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵੱਲ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਏ-2 ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਏ-1 ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਤੋਂ 500 ਰੁਪਏ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਰਕਮ ਵਾਪਸੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਨਾ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ ਰਕਮ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਬੇਕਸੂਰ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐਲ.ਡੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਤੋਂ ਏ-2 ਨੂੰ ਕਰਜ਼ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਧਿਕਾਂਸ਼ ਮੂਲ ਤੱਥ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਅਤੇ 2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁਸੰਗਤ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਖੋਲਿਆ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਏ-2 ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਦਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 2 ਨੇ ਏ-2 ਖਿਲਾਫ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਏ-1 ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਮਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚਦਿਆਂ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 3 ਅਤੇ 4, ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹਰ ਸੰਭਵ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਜੀ. ਰਾਮਾਸਵਾਮੀ, ਏ-1 ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1, ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਚੂੰਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 2 ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਮਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਏ-1 ਦੁਆਰਾ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਚੂੰਕਿ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ ਰਕਮ ਸਿਰਫ ਏ-2 ਤੋਂ ਹੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਸੀ, ਏ-1 ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਉਹ ਮਾਸੂਮ ਹੈ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਏ-2 ਦਾ ਬਿਆਨ ਜੋ ਏ-1 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਮੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਏ-1 ਖਿਲਾਫ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇੱਕ ਸਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਏ-1 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਦਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਯੂ.ਆਰ. ਲਲਿਤ, ਏ-2 ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਏ-2 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿ ਏ-2 ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਤੋਂ ਰੁਪਏ 500 ਦੀ ਰਕਮ ਏ-1 ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਨਾ ਫਾਈਡ ਮੰਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਏ-1 ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਕਰਜ਼ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਦੀ ਰਕਮ ਰੁਪਏ 1980 ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਹੈ ਅਤੇ ਏ-2 ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਸਮਰਥਿਤ ਹੈ।

P.W.1 ਵਲੋਂ ਰੁ. 500 ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ A-2 ਵਲੋਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤੋਂ A-2 ਤੋਂ ਰਿਕਵਰੀ ਵੀ

ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, A-2 ਨੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ A-1 ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਵਤ ਮੰਗਣ ਵਾਲੀ ਕਥਿਤ ਆਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। D.W. 1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕਰਜ਼ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ P.W. 1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ P.W.s. 1 ਅਤੇ 2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ? P.W.1 ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ P.W. 2 ਜੋ ਕਿ ਉਸਦਾ ਨੇੜਲਾ ਸੰਬੰਧੀ ਹੈ, A-1 ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਪੱਟਾ ਤਿਆਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। 8.6.87 ਨੂੰ P.W. 2 ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੱਟਾ A-1 ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। 9.6.87 ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ A-1 ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਪਰ A-1 ਨੇ ਰੁ. 500 ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ A-2 ਵੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਚੂੰਕਿ P.W. 1 ਕੋਲ 9.6.87 ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ। ਫਿਰ A-1 ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਸਵਪਨਾ ਥੀਏਟਰ, ਤਿਸੂਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੇਟਿੰਗ ਸੈਂਡ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। 10.6.87 ਦੀ ਸਵੇਰੇ P.W.1 ਨੇ P.W.2 ਨੂੰ ਵੇਟਿੰਗ ਸੈਂਡ ਭੇਜਿਆ ਜਿਸ ਨੇ A-1 ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ (P.W.1) ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਵੇਚ ਕੇ ਪੈਸੇ ਲਿਆਉਣਗਾ। P.W. 1 ਨੇ ਹੋਰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੈਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ P.W. 2 ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ A-1 ਨੇ P.W. 1 ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ 4 ਵਜੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ P.W. 1 ਨੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਪਹਿਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਤੇ P.W. 2 Dy. S.P. ਕੋਲ ਗਏ ਅਤੇ ਬਿਆਨ Ex.P.4 ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਜਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦਿੱਤੇ। P.W. 1 ਨੇ ਹੋਰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ Dy. S.P. ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ A-1 ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ A-1 ਅਤੇ A-2 ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। P.W. 1 ਨੇ A-1 ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਰਕਮ ਲਿਆਈ ਹੈ ਪਰ A-1 ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਕਮ A-2 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ਨੇੜੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੇ ਪੈਸੇ A-2 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ P.W. 2 ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਿਗਨਲ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਲ ਪਾਰਟੀ ਆਈ ਅਤੇ A-2 ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ। ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ A-1 ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਰੁ. 1000 ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ Ex.P.4 ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ Ex.P.4 ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ P.W.1 ਨੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ A-2 ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ A-1 ਪੱਟਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਰੁ. 1000 ਦੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹ ਅਤੇ P.W. 2 ਨੂੰ A-1 ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ A-2 ਦੇ ਨਾਲ ਗਏ। ਉੱਥੇ A-2 ਨੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਰੁ. 500 ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਨ ਵਿੱਚ P.W.1 ਨੇ ਕੁਝ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ A-2 ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜਦੋਂ A-1 ਨੇ ਰੁ. 500 ਦੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ A-2 ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ A-1 ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਇਆ ਪਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਨਾਲ P.W. 1 ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ 10.6.87 ਨੂੰ ਉਹ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਲਈ A-1 ਕੋਲ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ A-2 ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਜਾਂਚ ਕਰਾਂਗੇ P.W.2 ਦਾ ਸਬੂਤ ਜੋ P.W.1 ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਵਿੱਚ- ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ 19.6.87 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 11.30 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਏ.-1 ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਫਾਈਲ ਦੇਖ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਏ ਜੰਗਲਾਤ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਪੱਤਾ ਲੈਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏ-2 ਦੇਖਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਰੁ. 1000 ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਵਾਓ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਹਨ। ਏ-2 ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਰੁ. 500 ਰੁਪਏ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤਾ P.W.1 ਨੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਟ੍ਰੈਪ ਪਾਰਟੀ ਕਿਵੇਂ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਆਦਿ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਵਰਾਂਡੇ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਏ-2 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਰਕਮ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਧੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨਗੇ। ਏ-1 ਨੂੰ ਪਰ ਏ-2 ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੈਸੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋੜ ਹੈ A-1 ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਉਸ ਦਾਗੀ ਨੋਟ ਦਿੱਤੇ A- 2. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਏ-2 ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਅਤੇ ਮਹਾਜ਼ਰਾਂ ਦੀ ਡਰਾਇੰਗ ਆਦਿ ਵੱਲ ਮੁੱਖ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਵਾਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਏ-1 ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.2 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਏ-2 ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ

ਪੈਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਏ-1 ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਵਾਬ ਕਾਰਨ ਗਵਾਹ ਸੀ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਤੱਥ।

ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਅਤੇ 2, ਮੁੱਖ ਗਵਾਹ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ ਮੰਗ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੰਗਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਏ-1 ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਮੰਗ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ ਏ-2 ਜਿਸ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਤੋਂ 500 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਵੀ ਏ- 1 ਨਾਲ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਾਭ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਸਾਜਿਸ਼ ਰਚਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਜੋ ਕਿ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ ਮੰਗ ਅਤੇ ਏ-2 ਵੱਲੋਂ ਏ-1 ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਦੁੱਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਹੈ ਜੋ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਪਹੁੰਚ, ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਹੱਦ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। "ਸਾਬੀ" ਸ਼ਬਦ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਸਧਾਰਣ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ੀ ਸਾਬੀ ਜਾਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 114 ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ (ਬੀ) ਨੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਤਬ ਤੱਕ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ ਉਹ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਧਾਰਾ 133 ਦਾ ਐਕਟ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਯੋਗ ਗਵਾਹ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਦੀ ਅਸਹਿਯੋਗ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 133 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 114 ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ (ਬੀ) ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ, ਦਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਉਭਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਦੀ ਅਸਹਿਯੋਗ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਾ 133 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 114 ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ (ਬੀ) ਨੂੰ ਇੱਕੱਠਾ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਦੀ ਅਸਹਿਯੋਗ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਇੰਨਾ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਤੌਰ ਤੇ ਅਨੁਸਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ ਮੁੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਝੂਠੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਅਨੈਤਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਾਗੀਦਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਸਹੁੰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਕੋਈ ਸਨਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਫੀ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਹੇਠ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਾਭ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸਖਤ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇੱਕ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਜਾਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਪੈਸੇ ਹਨ ਜੋ ਮੰਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜਾਲ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਛੁੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ · ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਲ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੋ

ਸਕਦਾ ਹੈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਕਿਸਮ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਉਹ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਾਗੀਦਾਰ ਅਪਰਾਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਹੈ ਸਾਥੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਗ੍ਰੇਡ ਅਤੇ ਗ੍ਰੇਡ ਹਨ ਅਤੇ ਉੱਥੇ-ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਅੰਤਰ ਵੀ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਮਕਸਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣਾ ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਹੈ। ਬੰਦਾ ਕੌਣ ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੌਣ ਇੱਕ ਜਾਲ ਵਿਛਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ E ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਧਮਕੀ ਜਾਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ "ਸਾਥੀਆਂ" ਦੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਪਹਿਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਲਝਣ ਦੀ ਡਿਗਰੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਤਾੜਨਾ। ਦੀ ਹੱਦ ਅਤੇ ਸੁਭਾਅ ਤਾੜਨਾ ਜਿਸਦੀ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ।

"ਤਸਦੀਕ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪੱਕਾ ਹੋਰ ਸਬੂਤ. ਡੀਪੀਪੀ ਬਨਾਮ ਹੇਸਟਰ, [1972] 3 ਏਐਲਐਲ ਈਆਰ 1056 ਵਿੱਚ, ਲਾਰਡ ਮੈਰਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਉਸ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਵੈਧਤਾ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਧੂਰਾ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਂ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜੋ ਸਬੂਤ ਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਯਾਪਤ ਅਤੇ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਹੈ; ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਬੂਤ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਏਗਾ ਜੇ ਇਹ ਖੁਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਹੋਵੇ।

" ਡੀ.ਪੀ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਕਿਲਬੋਰਨ,[1973] 1 ਸਾਰੇ ਈ.ਆਰ 440 ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"ਕੋਰੋਬੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਤਕਨੀਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਮ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਬਿਆਨ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਵਾਭਾਵਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਬਿਆਨ ਉਸ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਬਿਆਨਾਂ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਿਤਨਾ ਬਿਹਤਰ ਇਹ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਤਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਇਸ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਵਿੱਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੱਕੀ ਬਿਆਨ ਹੋਰ ਬਿਆਨਾਂ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੁਆਰਾ ਵੱਧ ਜਾਂ ਘੱਟ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕੋਰੋਬੋਰੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

ਦ ਕਿੰਗ ਬਨਾਮ ਬਾਸਕਰਵਿਲ, [1916] 2 ਕੇ.ਬੀ. 658 ਜੋ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਅਗਵਾਈ ਕੇਸ ਹੈ, ਲਾਰਡ ਰੀਡਿੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਦੀ ਅਣ-ਕੋਰੋਬੋਰੇਟ ਗਵਾਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ.....ਪਰ ਇਹ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਨਿਯਮ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੱਜ ਨੂੰ ਜਿਊਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਜਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਅਣ-ਕੋਰੋਬੋਰੇਟ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਖਤਰੇ ਬਾਰੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਅਤੇ, ਜੱਜ ਦੀ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲਤਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਪਰ ਜੱਜ ਨੂੰ ਜਿਊਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਣ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ....."

ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਨਿਯਮ ਵਿਰਤੁਅਲੀ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ, ਜੇ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ.....ਜੇ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਉਚਿਤ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜਿਊਰੀ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸਾਥੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਣ-ਕੋਰੋਬੋਰੇਟ ਸੀ।"

ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਸਟੇਟ, [1952] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 377 ਵਿੱਚ, ਬੋਸ ਜੀ., ਬਾਸਕਰਵਿਲ ਦੇ ਕੇਸ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਿਯਮ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਦੀ ਅਣ-ਕੋਰੇਬੋਰੇਟ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਬਿਲਕੁਲ ਇਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਯੋਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉੱਚੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਇਹ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇੱਕ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ..." ਜਿਉਰੀ ਦੀ ਮਦਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਟਰਾਇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜੱਜ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਇਸ਼ਾਰਾ ਦੇਵੇ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਰੇਬੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਅਣਗਹਿਲ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਉਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਕੋਰੇਬੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।

ਜਸਟਿਸ ਬੋਸ ਨੇ ਇਸੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੇਖਿਆ ਕਿ:

"ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਕੋਰੇਬੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਹੱਦ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇੱਥੇ, ਫਿਰ ਵੀ, ਨਿਯਮ ਲਾਰਡ ਰੀਡਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਬਾਸਕਰਵਿਲ ਦੇ ਕੇਸ (1916) 2 ਕੇ.ਬੀ. 658 ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ 664 ਤੋਂ 669 ਤੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਹ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ, ਜਾਂ ਕੋਰੇਬੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਹੱਦ ਹਰ ਕੇਸ ਦੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਿਯਮ ਸਪਸ਼ਟ ਹਨ।

ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਦੀ ਸਵੈ-ਸਿੱਧ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਵੇ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਗਵਾਹ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਜਾਂ ਸਾਥੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਾਰਡ ਰੀਡਿੰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ-

"ਸੱਚਮੁੱਚ, ਜੇ ਇਹ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਰ ਵੇਰਵੇ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਕੇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਹੋਰ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਵੇਗੀ।"

ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ "ਕੁਝ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਥੀ (ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ) ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਕਾਫੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।"

ਦੂਜੇ, ਸਵੈ-ਸਬੂਤ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਂ ਜੁੜਨ ਵਾਲਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਾਥੀ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੋਰੇਬੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਫਿਰ, ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਵੈ-ਸਬੂਤ ਹੋਵੇ ਜੋ ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਗਵਾਹ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਉਹ ਸੀ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ-

"ਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਖੁਦ ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ ਦਾ ਦੇਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੇਵਲ ਉਸ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸੱਚਾਈ 'ਤੇ ਹੋਵੇ, ਬਿਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੇ, ਤਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ.... ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ।"

ਤੀਜੇ, ਪੁਸ਼ਟੀ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ

ਦੂਜੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਰ ਜ਼ਰੂਰ, ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਣਾ ਦੇਣ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਾਰਿਤ ਦੇਸ਼ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਮਾਂ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਚੌਥੇ, ਪੁਸ਼ਟੀ ਸਿੱਧ ਸਬੂਤ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਜੁਰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਸਦੇ ਜੁਰਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਦਾ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, "ਕਈ ਜੁਰਮ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਗੁਪਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਪਰਾਧ, ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ" (ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਿਕ ਅਪਰਾਧ) "ਕਦੇ ਵੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾ ਸਕਦੇ:"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ):

ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ ਜਿੱਥੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਓ ਸ਼ਿਵ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਵਿੱਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਟੇਟ, [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1098 ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਾਲ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਬਸਵਾਨ ਸਿੰਘ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1958) ਐਸ.ਸੀ. 500 ਵਿੱਚ, ਪੰਜ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ "ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ" ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਰਾਓ ਸ਼ਿਵ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਮਝਾਇਆ "ਜੇ ਗਵਾਹ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕੀ ਹੈ? ਸ਼ਿਵ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ (ਏ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਾਰਿੰਦਾਸ ਅਤੇ ਪੰਨਾਲਾਲ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ, ਕਿ ਉਹ ਪਕਸ਼ਪਾਤੀ ਗਵਾਹ ਸਨ ਜੋ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਨਿਕਲੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ: "ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਪੜਚੋਲ .... ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਛਾਪ ਛੱਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।" ਅਸੀਂ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਉਦ੍ਯੁਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਧਿਕਾਰਤ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਵਜਨਕ ਜਾਂ ਅਡੋਲ ਨਿਯਮ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਭਾਵੇਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਗਵਾਹ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ, ਉਹ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ ਆਦਿ। ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਹੈ ਕਿ ਪਕਸ਼ਪਾਤੀ ਜਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ (ਏ) ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਜੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਦੇਖੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਜਾਂ ਲਚਕਦਾਰ rule ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸਹਿਯੋਗ ਉਪਲਬਧ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"ਸਹੀ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ: ਜੇ ਕੋਈ ਗਵਾਹ ਸਾਥੀ ਹੋਵੇ ਜੋ ਅਸਲ ਜੁਰਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰ ਅਪਰਾਧੀ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ; ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਪੱਖਪਾਤੀ ਜਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਗਵਾਹ ਜੋ ਜਾਲ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਤ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਉਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਟੈਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹੋਰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਵਿਭਿੰਨ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਕਿ ਵੱਖੇ ਵੱਖਰੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕੇਸ ਤੋਂ ਕੇਸ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਵੀ ਲੱਭ ਸਕਦੀ ਹੈ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਪੁਸ਼ਟੀ।

ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:

"ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1916-2 K B 658 (C) ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਰੀਡਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਸਿਰਫ ਇਹ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਬੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਵਾਜਬ ਹੈ।" 1952 SCR 377 ਪੰਨਾ 385 'ਤੇ: AIR (1952) SC 54 ਪੰਨਾ 57 (B) ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਵਿੱਚ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਹੱਦ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਦੁਬਾਰਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤ ਹੋਵੇ।"

ਇੱਕ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਰਥਾਤ ਮੇਜਰ ਈ.ਜੀ. ਬਰਸੀ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੰਬਈ, AIR (1961) SC 1762 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਜਾਲ ਗਵਾਹ ਇੱਕ ਮਨਜ਼ੂਰ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜਾਲ ਸਫਲ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਰਟੀਦਾਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬਸਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਅਨੁਪਾਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਤਿੰਨ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਭਾਨੂਪ੍ਰਸਾਦ ਹਰੀਪ੍ਰਸਾਦ ਦਾਵੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਗੁਜਰਾਤ, AIR (1968) SC 1323 ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"ਹੁਣ ਵਾਪਸ ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਰਮਨਲਾਲ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਸੰਭਵ ਦਲੀਲ ਹੈ। ਰਮਨਲਾਲ, ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ., ਏਰੁਲਕਰ ਅਤੇ ਸੰਤਰਾਮਜੀ ਖਿਲਾਫ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਾਰਟੀਦਾਰ ਗਵਾਹ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਲਾਏ ਗਏ ਜਾਲ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ-ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ-ਕਿ ਉਹ ਸਾਬੀ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਇਹ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬਿਹਾਰ ਬਨਾਮ ਬਸਵਾਨ ਸਿੰਘ, [1959] SCR 195 = AIR (1958) SC 500 ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਓ ਸ਼ਿਵ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਵਿੱਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, [1954] SCR 1098 = AIR (1954) SC 322 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਗਵਾਹ ਸਾਬੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਸਿਰਫ ਪਾਰਟੀਦਾਰ ਜਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਹਨ, ਜੋ ਜਾਲ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਤ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵਤੰਤਰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਈ.ਜੀ. ਬਰਸੀ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੰਬਈ, [1962] 2 SCR 195 = AIR (1961) SC 1762 ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਨਿਯਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਸਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ, [1959] SCR 195 = AIR (1958) SC 500 ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਬਰਸੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੈਂਚ 'ਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰਕ ਸੀ। ਬਰਸੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਆਂ, [1962] 2 SCR 195 = AIR 1961 SC 1762 ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਰੀਖਣ ਦੇ ਕੁਝ ਬਾਰਸੇ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, (1962) 2 SCR 195 = AIR 1961 SC 1762 ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰੇ। ਪਰ ਉਹ ਨਿਰੀਖਣ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਣ ਠੀਕ ਹੈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਦਾ ਸਬੂਤ, ਕੋਈ ਦੇਸ਼ੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਬੂਤ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ "ਭੌਤਿਕ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿ" ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਪੱਖਪਾਤੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਬੂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਬੂਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਉਚਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕੇਸ ਦੀ ਭਾਲ. ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਮਨ ਲਾਲ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਡੀ. ਐਸ

ਪੀ ਏਰਲਕਰ ਅਤੇ ਸੰਤਰਾਮਜੀ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ। ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਦਹਿਅਭਾਈ, ਸੰਘਵੀ ਅਤੇ ਸੋਧਲਾਲ ਦਾ। ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹ, ਜਿਸ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਤਾੜਨਾ- ਇੱਕ ਆਮ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਸਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ।"

(ਜੇਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਦਲਪਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਰਾਜ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1969) ਐਸ.ਸੀ. 17 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਸਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ (ਉੱਪਰ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੇ ਇਸ ਤਰਕ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.ਜ਼ 1, 2, 3, 4 ਅਤੇ 17 ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਹਵਾਲਾ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਸਾਬੀਆਂ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਬੀਆਂ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜਬਰਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.ਜ਼ 1, 2, 4 ਅਤੇ 17 ਨੂੰ ਜਾਲ ਸਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੇਖੋ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਸਵਾਨ ਸਿੰਘ, [1959] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 195 = ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1958) ਐਸ.ਸੀ. 500."

(ਜੇਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਮਹਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ), ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1976) ਐਸ.ਸੀ. 449 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"ਇਹ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉੱਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਲਈ ਜਾਲ ਬਿਛਾਉਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਾਬੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਕਸ਼ਪਾਤੀ ਗਵਾਹਾਂ ਵਜੋਂ ਅਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਉਸਦਾ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਛਾਪੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਜਾਣੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਜਾਂ ਪਕਸ਼ਪਾਤੀ ਗਵਾਹ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਲਟ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਅਸੀਂ ਹਰੇਕ ਛਾਪਾਮਾਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਾਬੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ4 ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਕਸ਼ਪਾਤੀ ਗਵਾਹ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਪੀਡਬਲਿਊ 3 ਖਿਲਾਫ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਪੀਡਬਲਿਊ 7, ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਕਸ਼ਪਾਤੀ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉੱਤੇ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸਾਧਾਰਣ ਸੁਝਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਪੀਡਬਲਿਊਜ਼ 3 ਅਤੇ 7 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।"

"ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 8 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਫਰੈਂਕ ਐਂਥੋਨੀ ਦੇ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਉਹੀ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਜਾਲ ਬਿਛਾਇਆ ਸੀ ਸਾਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਮੰਗ ਉੱਤੇ ਜੇਰ ਦੇਣਾ ਪਰਯਾਪਤ ਹੈ।"

ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਵਾਕਈ ਕੋਈ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਨਿਯਮ, ਜੇ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਾਬੀਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਾਂਗ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਅਫਸਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਣਇੱਛੁਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ, ਬਰਾਬਰ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਅਫਸਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਬੇਹਿਚਕ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਸਖਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਨੇ ਕਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਸੁੱਧ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਿਧ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨੀ ਤੋਂ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਕਾਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 133 ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਾਬੀ ਦੇਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਇਕ ਯੋਗ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਕ ਸਾਬੀ ਦੀ ਬਿਨਾਂ ਸਹਿਯੋਗ ਵਾਲੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 114 ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਇਕ ਸਵਾਰ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਮਾਨ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬੀ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਨੂੰ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਮਿਲੇ। ਇਹ ਧਾਰਣਾ ਇਕ ਸਾਵਧਾਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਸਾਬੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸਮਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਬੂਤ ਲਈ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਨਿਯਮ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਕ ਸਾਬੀ ਦੀ ਬਿਨਾਂ ਸਹਿਯੋਗ ਵਾਲੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਪਰ ਇਹ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਾਂ ਇਹ ਸਾਬੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਚਾਰ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬੀ ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਉਸ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਸਾਬੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਵੈਧਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ ਸਹਾਇਕ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਟ੍ਰੈਪ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਸਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗਵਾਹ ਸਾਬੀ ਹਨ ਜੋ ਅਸਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਚਾਰਜ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਭਾਗੀਦਾਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਾਬੀਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਾਂਗ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਜੇਕਰ ਉਹ ਉਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਸਾਬੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਸਿਰਫ ਪੱਖਪਾਤੀ ਜਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਹਨ ਜੋ ਟ੍ਰੈਪ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹੋਰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਪਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦਰ ਮਾਮਲੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇੱਕ ਆਮ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਮੁਕਰਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾਪਣ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਸਵੈਚਛਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਦਬਾਅ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੈਨਸ ਰੀਆ ਦਾ ਤੱਤ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਵਜੋਂ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਰ ਤੇ ਉਸੇ ਪੈਰ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਮੰਗੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਿੱਤੇ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇਖਣ ਲਈ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਵੈਧ ਟ੍ਰੈਪ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਜੋਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਬਾਰੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗਵਾਹੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਟ੍ਰੈਪ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਆਮ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੇ ਫਿਰ ਇਸਦੇ ਆਪਣੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਰਗੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਟ੍ਰੈਪ ਗਵਾਹ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਆਦਿ ਅਤੇ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹੋਰ ਆਮ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਤੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਜੋਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਉੱਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀ ਅਤੇ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਹ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਜੇ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹੀ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਸਧਾਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਗਵਾਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਸਬੂਤ- ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਦਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ

ਏ-1 ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਪੰਨਾਲਾਲ ਦਾਮੋਦਰ ਰਾਠੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, [1979] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 526 ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੈਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਪੰਚ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜੋ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਮੰਗ ਬਾਰੇ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੰਨਾਲਾਲ ਦਾਮੋਦਰ ਰਾਠੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਨਾਮਤ: ਕਿ ਪੰਚ ਗਵਾਹ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਨੇ ਕਥਿਤ ਮੰਗ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਨੂੰ ਏ-1 ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਖਾਸ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਵਾਦਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਏ-1 ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪੱਟਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਏ-1 ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਏ-2 ਉਸ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਸੀ ਅਤੇ ਦਾਰੀ ਪੈਸਾ ਏ-2 ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਏ-1 ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਏ-1 ਨੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹੀ ਪੈਸੇ ਏ-2 ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਏ-2 ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਏ-1 ਨੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਏ-2 ਨੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਰਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੰਗ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਹਰੇਕ ਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.ਜ 3 ਅਤੇ 4 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.ਜ 1 ਅਤੇ 2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦੋਨੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਵੱਖਰੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਏ-2 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਜੋ ਇੱਕ ਸਹਿ-ਦੇਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ, ਏ-1 ਖਿਲਾਫ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਜ਼ਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਚੰਗੇ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਖੁਦ 1987 ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨੈਕਰੀਆਂ ਗੁਆ ਲਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਸਹਿਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਉਚਿਤ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਹਰੇਕ ਗਿਣਤੀ ਅਧੀਨ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਿਤਾਏ ਗਏ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਘਟਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਇਕੱਠੇ ਚਲਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ

ਨਾਲ ਡਿਫਾਲਟ ਧਾਰਾ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਲੂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਇਸ ਸੇਧ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਾਰੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੇ.ਟੀ.

ਅਪੀਲਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate